

Nr 206.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Lagförslaget har till ändamål att fullständiga och skärpa kontrollen över utsädeshandeln. Sålunda innebär förslaget att frölagens tillämpningsområde skall utvidgas så, att lagens bestämmelser komma att gälla även beträffande utsäde av stråsäd och trindsäd. Vidare föreslås införande av generellt förbud att saluhålla frövara, som icke uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda fordringar i fråga om renhetsgrad, ogräshalt och grobarhet. I övrigt må nämnas, att förslaget ålägger säljaren en mera omfattande uppgiftsskyldighet än för närvarande, särskilt med avseende å fröblandningars sammansättning och kvalitet.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel
med utsädesvaror.

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 7—10 §§ lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

1 §.

Denna lag äger tillämpning å köp av frö, som är avsett till utsäde, *med undantag av* utsäde av stråsäd och trindsäd. Skogsfrö ävensom frö av växter, som odlas blott till prydnad, avses ej i lagen.

2 §.

1 m o m. Säljaren är — — — köparen uppgiva:

- a) säljarens namn och adress;
- b) fröets slag samt i fråga om *rotfruktsfrö och köksväxtfrö* ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö fröets sort;

c) för annat frö än köksväxtfrö: fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö;

d) för annat frö än köksväxtfrö: fröets ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda antalet frön av sådana ogräs, som enligt de för statens centrala frökontrollanstalt gällande bestämmelser äro att anse såsom svårare;

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Denna lag äger tillämpning å köp av frö, som är avsett till utsäde, *däri inbegripet* utsäde av stråsäd och trindsäd. Skogsfrö ävensom frö av växter, som odlas blott till prydnad, avses ej i lagen.

2 §.

1 m o m. Säljaren är — — — köparen uppgiva:

- a) säljarens namn och adress;
- b) fröets slag samt i fråga om *frö av stråsäd, trindsäd och rotfrukter* ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö fröets sort;

c) för frö av rödklöver: *fröets typ (sen, medelsen eller tidig)*;

d) för annat frö än köksväxtfrö: fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö;

e) för annat frö än köksväxtfrö: fröets ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda antalet frön av sådana ogräs, som enligt de för statens centrala frökontrollanstalt gällande bestämmelser äro att anse såsom svårare;

¹ Senaste lydelse av 7 § se SFS 1936:54.

(Gällande lydelse)

e) fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent *grott* frö av det rena fröet.

2 m o m. Vad angår frövara, som enligt de för nämnda anstalt gällande bestämmelser är att anse såsom *blandfrö*, skall, där frö av visst slag ingår i blandningen till mer än fem procent av varans vikt, säljaren jämväl vara skyldig att för det *slag* uppgiva procenttalet och, om det är *störe än tio*, även grobarheten.

3 m o m. Har fröet — — — »utländskt frö».

7 §.

Frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej må ej saluhållas till utsäde, där varan innehåller mer än tre gånger så många ogräsfrön som enligt gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara må kunna förekomma i statsplomberad vara.

Ej heller må till utsäde saluhållas *blandfrö*, där det innehåller flera ogräsfrön än fyra gånger det antal som enligt nyss angivna bestämmelser angående statsplombering är medgivet för timotejfrö.

8 §.

Fullgör ej säljaren den uppgiftsplikt, som ovan är för varje fall föreskriven, straffes med *böter från och med tio till och med ettusen kronor*; dock må ej för underlåtenhet att meddela uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet dömas till ansvar, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött för säljaren att meddela uppgiften senast då varan avlämnades.

(Föreslagen lydelse)

f) fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent *grobart* frö av det rena fröet i *enlighet med gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara*.

2 m o m. Vad angår frövara, som uppgives bestå av olika fröslag, skall, där frö av visst slag ingår i blandningen till mer än fem procent av varans vikt, säljaren jämväl vara skyldig att för det *slaget* uppgiva procenttalet och grobarheten.

3 m o m. Har fröet — — — »utländskt frö».

7 §.

Frövara må ej saluhållas till utsäde, om den i fråga om renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet ej uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda fordringar.

8 §.

Fullgör ej säljaren den uppgiftsplikt, som ovan är för varje fall föreskriven, straffes med *dagsböter*; dock må ej för underlåtenhet att meddela uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet dömas till ansvar, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött för säljaren att meddela uppgiften senast då varan avlämnades.

(Gällande lydelse)

9 §.

Finnes uppgift, som säljaren jämlikt denna lag lämnat, vara oriktig, straffes säljaren med böter från och med tjugofem till och med tvåtusen kronor; dock må ej dömas till ansvar där säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten.

Uppgift om — — — fastställt analyspelrum.

10 §.

Till böter från och med tjugofem till och med tvåtusen kronor vare den förfallen, som överträder det i 7 § stadgade förbud.

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Finnes uppgift, som säljaren jämlikt denna lag lämnat, vara oriktig, straffes säljaren med dagsböter; dock må ej dömas till ansvar, där säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten.

Uppgift om — — — fastställt analyspelrum.

10 §.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder det i 7 § stadgade förbudet, straffes med dagsböter. Säsom oaktsamhet skall ej anses att analysering av varan ej skett, om på grund av särskilda omständigheter rådrum därtill ej funnits.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1950.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet fråga om *ändrade bestämmelser angående handeln med utsädesvaror* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 4 maj 1945 hemställde norrlandskommittén, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en översyn av lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror, den s. k. frölagen.

Sedan framställningen för yttrande remitterats till, bland andra, centrala frökontrollanstalten, framlade anstalten i skrivelse den 28 maj 1946 förslag till vissa ändringar i gällande bestämmelser på förevarande område. Anstalten upplyste därvid, att den i ärendet samrått med lantbruksstyrelsen samt med representanter för utsädeshandeln, vilka i princip godkänt förslaget.

Genom ny skrivelse den 22 mars 1948 återkallade emellertid anstalten sitt förslag, enär representanter för utsädeshandeln med hänsyn till ändrade förhållanden framställt önskemål om jämkningar på vissa punkter.

Efter samråd med Sveriges fröintressentförening, Sveriges fröengrossistförening, Sveriges fröhandlareförening, Svenska trädgårdsfröfirmornas förening och Sveriges centrala fröråd utarbetade anstalten härefter ett nytt förslag i ämnet, vilket delgavs lantbruksstyrelsen och, sedan lantbruksstyrelsen förklarat sig ansluta sig till detsamma, överlämnades till Kungl. Maj:t den 16 maj 1949.

Över anstaltens sistnämnda förslag ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av kommerskollegium samt styrelserna för Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges fröodlareförbund och Sveriges utsädesförening. Kommerskollegium har jämväl överlämnat yttranden från flertalet av handelskamrarna i riket. Tillfälle att avgiva yttrande har vidare beretts styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök som emellertid ej inkommit med svar.

Gällande bestämmelser.

Frölagen har till syfte att förebygga försäljningar av mindervärdigt utsäde. Den avser emellertid icke allt slags frö utan i stort sett endast frö av vallväxter, rotfruktsväxter och köksväxter. Genom särskilda stadganden i 1 § ha nämligen från lagens tillämpning undantagits dels skogsfrö samt frö av växter, som odlas blott till prydnad, dels utsäde av stråsåd och trindsåd. Till stråsåd hänföres enligt vedertagen terminologi havre, korn, råg och vete. Med trindsåd avses hästböna, fodervicker, foderärt och kokärt.

Lagen bygger i första hand på den grundsatsen att köpare av frövara skall erhålla tillgång till sådana upplysningar angående varans beskaffenhet, att han kan bedöma dess värde som utsäde. I enlighet härmed stadgas i 2 § att säljaren är pliktig att, vare sig köparen påfordrar det eller ej, skriftligen lämna köparen vissa uppgifter. Dessa uppgifter skola meddelas senast då varan avlämnas till köparen.

I paragrafens första moment, som är uppdelat i fem med a) — e) betecknade punkter, föreskrives sålunda till en början under a) att uppgift skall lämnas om säljarens namn och adress. Enligt punkt b) skall vidare uppgivas fröets slag samt, för rotfruktsfrö och köksväxtfrö samt annat frö beträffande vilket det låter sig göra, tillika fröets sort. Under punkterna c) och d), vilka gälla allenast för annat frö än köksväxtfrö, stadgas att uppgift skall lämnas om fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö, samt om dess ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda antalet frön av sådana ogräs, som enligt gällande bestämmelser för statens centrala frökontrollanstalt äro att anse såsom svårare. Föreskrifter i sistnämnda hänseende äro för närvarande meddelade i en av lantbruksstyrelsen den 19 november 1948 utfärdad kungörelse angående bestämmelser för undersökning av utsäde vid statens centrala frökontrollanstalt och med statsmedel understödd lokal frökontrollanstalt. Slutligen är säljaren, enligt punkt e), alltid skyldig att uppgiva fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent grott frö av det rena fröet.

Det förekommer ej sällan att en frövara innehåller frö av flera olika slags gagnväxter. Som exempel kunna nämnas blandningar av klöver- och timotejfrö. För dylika fall innebära nyssnämnda bestämmelser, att i uppgiften om fröets slag måste medtagas alla de fröslag som ingå i varan. Underlåtes detta, betraktas oredovisat gagnväxtfrö såsom förorening. Däremot föreligger i allmänhet icke någon skyldighet att angiva vare sig proportionen mellan de olika blandningsdelarna eller grobarheten hos varje särskilt fröslag för sig. I dessa avseenden meddelas dock särskilda strängare föreskrifter beträffande frövara som enligt gällande bestämmelser för centrala frökontrollanstalten är att anse såsom blandfrö. Denna beteckning skall enligt lantbruksstyrelsens förut omförmälda kungörelse användas, om varan innehåller två eller flera slags gagnväxtfrö och intet av dem förekommer i en myckenhet av minst 85 procent. I fråga om sådan vara stadgas i 2 § 2 mom.

frölagen, att därest frö av visst slag ingår i blandningen till mer än 5 procent av varans vikt, säljaren jämväl är skyldig att för det fröslaget uppgiva procenttalet och, om detta är större än 10, även grobarheten.

Härutöver föreskrives i 3 mom. av samma paragraf, att om fröet helt eller delvis skördats å utländsk ort, detta skall tydligt utmärkas med orden »utländskt frö». Sistnämnda bestämmelse gäller dock icke för köksväxtfrö.

I vissa fall kan uppgiftsplikten helt bortfalla eller, om fröet är utländskt, begränsas till att avse upplysning därom. Enligt 3 § i lagen är sålunda säljaren befriad från att meddela uppgift jämlikt 2 § 1 och 2 mom. dels då han själv odlat fröet och försäljningen sker utan offentligt utbudande eller till någon, som icke själv skall använda fröet till utsäde, dels då köp av frö sker mellan köpmän i och för deras rörelse, och dels då fråga är om försäljning av statsplomberad vara som levereras till köparen under obruten plomb innan tiden för plomberingsbevisets giltighet utgått.

Om säljaren ej fullgör den uppgiftsplikt som föreskrivits i 2 §, skall han enligt 8 §, jämförd med den s. k. särskilda böteslagen den 24 september 1931, straffas med dagsböter. Underlåtenhet att meddela uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet skall dock ej medföra straff, därest på grund av särskilda omständigheter hinder mött för säljaren att meddela uppgiften senast då varan avlämnades. Befinnes lämnad uppgift vara oriktig skall, enligt 9 §, säljaren likaledes dömas till dagsböter, dock ej om han varken insett eller bort inse oriktigheten.

Såsom redan nämnts, behöver uppgift som avses i 2 § ej meddelas förrän varan avlämnas. Den omständigheten, att ett köpeavtal slutes utan att säljaren samtidigt lämnar upplysning om frövarans beskaffenhet, kan således i och för sig ej föranleda straff. Emellertid stadgas i 5 § att om säljaren ej redan vid köpet muntligen eller skriftligen lämnat köparen så bestämda uppgifter om fröets renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet som enligt 2 § skola meddelas vid leveransen, säljaren skall anses ha garanterat att fröet, i de avseenden där dess beskaffenhet sålunda icke angivits, skall vid avlämnandet motsvara då gällande normaltal för frö av ifrågavarande slag eller, om normaltal saknas, skäliga anspråk på gott sådant frö. Uppfyller fröet ej dessa fordringar kan köparen alltså rikta civilt anspråk mot säljaren på grund av fel i varan. Normaltal skola i den utsträckning som finnes erforderlig fastställas av lantbruksstyrelsen för varje års skörd.

I 6 § meddelas en föreskrift, varigenom säljarens civilrättsliga ansvarighet mot köparen ytterligare skärpes. Där stadgas nämligen, att om vid köpet gjorts förbehåll beträffande säljarens ersättningsskyldighet i anledning av fel i varan, detta förbehåll ej får åberopas av säljaren, med mindre det upptagits i skriftligt avtal rörande köpet och skett i annan form än blott genom hänvisning till priskurant eller liknande meddelande. Nämnda stadgande — som har till syfte att hindra att köparen blir bunden av förbehåll, vilka han icke uppmärksammat — äger emellertid ej tillämpning i fråga om sådana handelsköp och andra köp som omförmälas i 3 §.

Vid sidan av de bestämmelser angående uppgiftsplikt m. m., för vilka

nu redogjorts, innehåller lagen tillika ett förbud mot att över huvud taget saluföra vissa slags frövaror, om de i mera avsevärd grad äro bemängda med ogräs. Enligt 7 § får sålunda frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej icke saluhållas till utsäde, om varan innehåller mer än tre gånger så många ogräsfrön som enligt gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara må kunna förekomma i statsplomberad vara. Ej heller får blandfrö saluhållas till utsäde, om det innehåller flera ogräsfrön än fyra gånger det antal som enligt bestämmelserna angående statsplombering är medgivet för timotejfrö. Villkoren för statsplombering finnas för närvarande angivna i en av lantbruksstyrelsen den 30 januari 1948 utfärdad kungörelse med ändringar den 28 december 1948 och den 29 oktober 1949.

Överträdelse av det i 7 § meddelade förbudet straffas enligt 10 § med dagsböter. Det är emellertid att märka, att förbudet ej gäller i fråga om sådana försäljningar som avses i 3 §.

Slutligen må nämnas att enligt 13 § i lagen Kungl. Maj:t äger meddela föreskrifter angående tillsynen å efterlevnaden av densamma.

Dylika tillsynsföreskrifter ha givits genom kungörelse den 15 november 1928 (nr 444). De innebära i huvudsak följande.

Om frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej eller blandfrö saluhålles till utsäde och fråga ej är blott om sådan försäljning som avses i 3 § frölagen, må allmän åklagare taga prov av den saluhållna varan för att kontrollera, att varan icke har högre ogräshalt än som är tillåten enligt 7 § samma lag. Samma befogenhet tillkommer tjänsteman eller provtagare, som är anställd hos centrala frökontrollanstalten eller med statsmedel understödd lokal frökontrollanstalt, jordbrukskonsulent eller vandringsrättare hos hushållningssällskap ävensom en var annan som centrala frökontrollanstalten därtill förordnar. Vidare äger varje köpare av frövara rätt att, om frölagen är tillämplig å köpet, hos person som nyss nämnts påkalla att prov tages av den inköpta varan för kontroll av att denna till sin beskaffenhet överensstämmer med lämnade uppgifter.

Tagna prov skola undersökas vid statens centrala frökontrollanstalt. Om undersökningen giver vid handen, att förseelse mot frölagen blivit begången, åligger det frökontrollanstalten att anmäla detta till åklagaren.

Sammanfattning av statens centrala frökontrollanstalts förslag.

Centrala frökontrollanstaltens ändringsförslag innebär skärpningar i flera avseenden.

Först och främst föreslår anstalten att frölagens bestämmelser nu skola göras tillämpliga även såvitt angår utsäde av stråsäd och trindsäd. Vidare anser anstalten, att generellt förbud bör införas mot att i annan ordning än som sägs i 3 § frölagen saluhålla frövara, som icke i fråga om renhetsgrad, ogräshalt och grobarhet uppfyller vissa fordringar, vilka närmare an-

givits i förslaget och förutsatts skola upptagas i lagen. Dessutom föreslås, att torg- och kringföringshandel med utsädesvaror skall förbjudas samt att förbud skall stadgas för frörensenser och liknande företag att annat än i vissa undantagsfall avhända sig avrensningar med hög ogräshalt. Utöver de ändringar för vilka sålunda redogjorts ifrågasätts även mindre jämkningar på flera punkter.

Anstalten förordar också en omarbetning av tillsynsföreskrifterna i syfte att effektivisera kontrollen av frölagens efterlevnad. I samband därmed hemställer anstalten, att medel måtte anvisas till ersättning åt provtagare och till anställande av inspektörer med uppgift bl. a. att leda och övervaka provtagarnas arbete.

I den skrivelse varmed förslaget överlämnats anför anstalten, att det kunde ifrågasättas att i stället för att vidtaga skärpningar i frölagen föreskriva obligatorisk statsplombering av frövaror. Detta hade anstalten emellertid av flera skäl icke velat tillråda. Redan med hänsyn till de begränsade resurser som för närvarande stode till frökontrollanstalternas förfogande syntes det mindre välbeträkt att slå in på en sådan väg. Vidare måste införandet av statsplombering som villkor för försäljning av utsädesvara förutsätta att det tillskapades nya plomberingsformer med lägre fordringar än de som nu gällde för vanlig statsplombering och kvalitetsplombering. Enligt anstaltens mening kunde det då befaras att en prisutjämning mellan lägre och högre kvaliteter komme att ske. Köparna uppfattade nämligen lätt statsplombering som en garanti för god kvalitet utan att närmare undersöka plomberingens innebörd i det särskilda fallet. Från Danmark funnes färska erfarenheter i denna riktning. I vårt land, där en ordning med obligatorisk plombering tillämpats under kristiden, hade detta system visserligen fungerat någorlunda tillfredsställande, men detta hade berott på att priskontroll rått och att utsädesvarorna uppdelats i prisgrupper efter kvalitet.

Frågan om utvidgning av frölagens tillämpningsområde.

Vid frölagens tillkomst rådde delade meningar i frågan, huruvida lagen borde äga tillämpning beträffande stråsäd och trindsäd.

Till grund för lagstiftningsarbetet lågo två särskilda förslag av lantbruksstyrelsen, avgivna den 17 februari 1922 och den 18 november 1926. Enligt båda dessa förslag skulle lagbestämmelserna gälla jämväl för handeln med utsäde av spannmål, varmed åsyftades såväl trindsäd som stråsäd. Lantbruksstyrelsen anförde i sin motivering till förslagen, att de missförhållanden, som föreläge med avseende å handeln med spannmålsutsäde, visserligen icke vore lika starkt framträdande som de, vilka rådde inom den egentliga fröhandeln, men att de likväl enligt styrelsens mening vore så pass allvarliga, att fullt fog syntes föreligga för att göra lagstiftningen tillämplig även beträffande sådant utsäde. Ehuru vissa utsäden, som vore lämpliga för odling i landets sydliga delar, på grund av bristande härdighet kunde

giva en mycket ringa skörd i de mellersta och norra delarna av landet, försålles, enligt vad styrelsen hade sig bekant, i öppna handeln en stor mängd utsäde, som icke undergått någon som helst undersökning i berörda avseende och ofta även utbjödes under oriktig ursprungs- eller sortbeteckning.

Även det lagförslag, som (genom proposition nr 77) förelades 1928 års riksdag, innebar att utsäde av stråsäd och trindsäd skulle inbegripas under lagen. Till motivering härav hänvisade föredragande departementschefen till lantbruksstyrelsens nyssnämnda uttalanden.

Det sammansatta andra lag- och jordbruksutskott som behandlade propositionen anförde emellertid i sitt utlåtande (nr 1) att missförhållandena på utsädesmarknaden obestridligen vore störst i fråga om det egentliga fröet. Beträffande utsäde av spannmål vore de enligt utskottets mening icke så framträdande, att för det dåvarande ett ingripande på lagstiftningens väg kunde anses nödvändigt. Med avseende å sådant utsäde föreläge också större möjligheter för köparen att själv bedöma varan än då fråga vore om egentligt frö, vars värde icke kunde utrönas genom en besiktning av fröet utan först efter analys. Handel med utsäde av stråsäd och trindsäd syntes ock i betydlig omfattning äga rum mellan odlarna själva, och enligt utskottets mening borde dessa därvid beredas skälig rörelsefrihet. På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet att sådant utsäde måtte undantagas från lagens tillämpning. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1941 års riksdag väcktes motioner om en översyn av bestämmelserna rörande utsädeshandeln. I dessa motioner framställdes bl. a. önskemål om kontroll även över handeln med utsäde av strå- och trindsäd. Motionärerna anförde att missförhållanden funnes på detta område vilka icke syntes kunna bemästras utan lagstiftning. Det hade förekommit att utsädesvaror av strå- och trindsäd, varav prov inkommit till frökontrollanstalter, visat sig vara oanvändbara på grund av frostsador, angrepp av sjukdomar m. m. Vidare hade det inträffat att vid brist t. ex. på utsäde av en viss för Norrland lämplig tidig havresort utsäde av sen sort försålts under den tidigare sortens namn. Beträffande sortäktheten hade köparen ingen möjlighet till bedömning. Enligt motionärernas mening vore därför obligatorisk statsplombering mera effektiv än en utsträckning av frölagen till att omfatta även strå- och trindsäd. Båda alternativen borde emellertid bli föremål för utredning.

Med anledning av nämnda motioner hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 maj 1941 (nr 265) om utredning rörande ordnandet av kontrollen över handeln med utsäde. Sådan utredning påbörjades också men avbröts efter någon tid med anledning av att utsädesvaror lagts under beslag och bestämmelser om handelsreglering för sådana varor meddelats av livsmedelskommissionen.

I norrlandskommitténs förut omnämnda framställning angående revision av frölagen beröres icke uttryckligen frågan om kontroll över han-

deln med spannmålsutsäde. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har emellertid i yttrande över framställningen anfört, att det vore av stort värde, om vid ändring av frölagen utsäde av strå- och trindsäd inbegreps under densamma.

Centrala frökontrollanstalten yttrar i denna del, att de skäl för införande av kontroll över handeln med spannmålsutsäde, som tidigare anförts av lantbruksstyrelsen och motionärerna vid 1941 års riksdag, enligt anstaltens mening alltjämt ägde giltighet. Såsom förut nämnts förordar anstalten därför, att frölagens bestämmelser nu skola göras tillämpliga även å utsäde av stråsäd och trindsäd. Samtidigt uttalar anstalten emellertid att i fråga om dylikt utsäde den i 2 § föreskrivna uppgiftsskyldigheten måste väsentligt inskränkas i vissa fall, då särskilda förhållanden nödvändiggjorde snabb leverans och analys av varan icke medhunnits. Här om anför anstalten följande.

Vid sådden, särskilt på hösten men även på våren, är brådskan att anskaffa utsäde och i tid få detta sått ofta så stor, att en undersökning av varans kvalitet ej medhinnes. På hösten sammanfaller tiden för tröskning av årets skörd av höstsädeslagen ofta med tiden för höstsådden, varför en avvaktan av analysresultaten ej är möjlig. På våren visa sig ofta de uppgjorda beräkningarna över erforderlig utsädesmängd ej hålla streck med resultat, att partier, som ursprungligen ej varit avsedda för utsädesändamål och därför ej blivit analyserade, måste i sista stund tillgripas. Även under dylika förhållanden måste det anses vara viktigare, att utsäde över huvud taget kan anskaffas och bli sått i rätt tid än att utsädet först skall hinna analyseras och sedan komma i jorden för sent. Med anledning härav måste för dylika fall undantag från lagens bestämmelser tolereras, i det att man stipulerar, att under själva brådskan vid sådden (för höstsädeslagen på hösten och för vårsädeslagen på våren) utsäde må kunna försäljas med endast partiell eller i nödfall utan medföljande analys.

Vid remissbehandlingen har förslaget att även strå- och trindsäd skall inbegripas under frölagen icke mött gensaga i vidare mån än att *Stockholms handelskammare* samt *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* uttalat viss tvekan, huruvida några skärpningar av frölagen över huvud vore påkallade. Styrelsen för *Sveriges lantbruksförbund* har anfört, att en sådan utvidgning av lagens tillämpningsområde länge varit ett önskemål från jordbrukarnas sida, och styrelsen för *Sveriges fröodlareförbund* har uttalat, att därigenom skulle erhållas en viss fortsättning på de under krisåren gällande bestämmelserna, vilka syntes ha bidragit till att förbättra kvaliteten på utsäde av spannmål.

Departementschefen. Såsom framgått av det anförda intog Kungl. Maj:t redan år 1928 den ståndpunkten, att frölagen borde gälla även för utsäde av stråsäd och trindsäd. Vikten av att mindervärdiga varor så långt som möjligt hållas borta från marknaden är tydligen också lika stor med avseende å sådant utsäde som då fråga är om vallväxt-, rotfrukts- eller köksväxtfrö. Ej minst är det av betydelse att köparen kan lita på att han erhåller utsäde av en med hänsyn till klimat och övriga odlingsförhållanden lämplig sort.

Under förarbetena till frölagen bestreds icke från något håll att också handeln med spannmålsutsäde lämnade rum för vissa anmärkningar. Praktiska exempel på ganska allvarliga missförhållanden ha sedermera lämnats i motioner vid 1941 års riksdag. Sedan dess torde behovet av kontroll snarast ha blivit större. Under senare år har nämligen skördetröskning blivit allt vanligare, och vid detta tröskningssätt lär faran för skador å kornet vara större än vid annan tröskning. Starka skäl tala sålunda enligt min uppfattning för att frölagens tillämpningsområde nu utvidgas till att omfatta jämväl utsäde av stråsäd och trindsäd.

Några avgörande betänkligheter häremot synas ej heller möta. Jag vill erinra att flertalet av frölagens bestämmelser icke gälla beträffande försäljning direkt från odlare, som sker utan offentligt utbudande. Även om spannmålsutsäde inbegripes under lagen, behöva således inga olägenheter uppkomma för den icke yrkesmässiga handeln odlare emellan. Ej heller torde det med fog kunna göras gällande att oöverkomliga svårigheter i så fall måste uppstå att i brådsakande såningstider över huvud erhålla erforderligt utsäde. Hinder föreligger tydligen icke mot att i nödfall tillåta försäljning, oaktat analys av varan ej medhunnits. Såsom förut nämnts stadgas redan nu i 8 § i lagen, att underlåtenhet att lämna uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet skall vara straffri, där på grund av särskilda omständigheter möjlighet ej funnits att meddela uppgiften senast då varan avlämnades. Av förarbetena framgår, att detta stadgande ursprungligen avsågs skola vinna tillämpning främst vid försäljning av spannmålsutsäde i samband med höstsådden och i undantagsfall även vid vårsådden. För övrigt må framhållas, att det till följd av skördetröskningens införande numera lär inträffa mindre ofta än förr, att tiderna för tröskning och höstsädd sammanfalla. Skäligt rådrom för analys av utsädet torde sålunda i allmänhet stå till buds.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att handeln med utsäde av spannmål under kristiden varit underkastad reglerande bestämmelser som i stort sett varit jämförliga med stadgandena i frölagen. Enligt nämnda regleringsbestämmelser, som avsågo försäljning från handlande till förbrukare, indelades utsädesspannmålen i olika prisgrupper efter kvalitet. Även för den lägsta prisgruppen uppställdes vissa minimifordringar i fråga om renhetsgrad och grobarhet m. m. Försäljning var tillåten endast på villkor att varan var plomberad och åtföljd av analysbevis, anbragt under plomben. Vissa auktoriserade utsädeshandlare ägde använda egen plomb men eljest skulle plomberingen verkställas av frökontrollanstalt. Tillämpningen av dessa bestämmelser synes i allmänhet icke ha medfört några svårigheter.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker jag i denna del centrala frökontrollanstaltens förslag.

Frågan om införande av generellt förbud mot saluhållande av mindervärdig frövara.

Även frågan, i vad mån förbud borde stadgas mot saluhållande av frövaror som icke uppfyllde vissa kvalitetsfordringar, har varit föremål för övervägande vid flera tillfällen.

I motiven till lantbruksstyrelsens förut omnämnda förslag av den 17 februari 1922 anförde styrelsen att något sådant förbud icke syntes erforderligt, om säljare av utsädesvara förpliktades att lämna köparen sådana uppgifter angående varans beskaffenhet, att köparen kunde bedöma dess värde som utsäde. Styrelsen tillade att ett dylikt förbud på vissa orter, särskilt i Norrland, kunde medföra svårigheter att anskaffa erforderligt frö. Det skulle också vara till hinder för vissa fullt befogade försäljningar, t. ex. sådana som avsåge en råvara med låg renhet, ämnad att ytterligare behandlas innan den vore att anse såsom färdigt utsäde.

Styrelsens förslag av den 18 november 1926 upptog emellertid ett stadgande om förbud i vissa fall mot försäljning till utsäde av frövara med alltför stark ogråshalt. Till motivering härav anförde styrelsen att, enligt vad erfarenheten lärt, en av de största svårigheterna vid kampen mot ogräsen vore, att nya mängder ogräsfrön tillfördes jorden genom orent utsäde. Särskilt stor fara för odlingen innebure detta förhållande i fråga om de växter, som användes för vallkultur, i första hand timotejen och klöverarterna. I oren utsädesvara av dessa växter kunde antalet ogräsfrön uppgå till flera hundra tusen per kilogram.

Det av lantbruksstyrelsen sålunda föreslagna stadgandet blev, efter en mindre jämkning, upptaget i lagen såsom 7 §.

Centrala frökontrollanstalten anför i förevarande fråga att de förhoppningar, som vid lagens tillkomst hystes om att mindervärdigt frö ej längre skulle vinna avsättning, endast i begränsad omfattning infriats. Detta berodde framför allt på vissa lantbrukares okunnighet och kortsynthet, som föranledde dem att söka anskaffa nödigt utsäde till lägsta möjliga pris. Anstalten föreslår därför, såsom redan nämnts, att generellt förbud nu skall meddelas mot att, i annan ordning än som avses i 3 § frölagen, saluhålla utsädesvara som ej fyller vissa krav i fråga om renhet, grobarhet och ogråshalt. Därigenom skulle enligt vad anstalten yttrar landets jordbrukare vinna den fördelen, att inom utsädeshandeln blott utbjödes frövaror som verkligen hade förmåga att giva upphov till livsdugliga plantbestånd.

Till utveckling av sin ståndpunkt anför anstalten följande.

Utsädesvarornas viktigaste egenskap är otvivelaktigt deras förmåga att gro och utbilda livsdugliga fröplantor. Om denna egenskap saknas eller grobarheten är låg, är utsädesvaran värdelös. Det har nämligen visat sig, att i det fall, att grobarheten är låg — olika värden för olika fröslag — visserligen ett antal normala groddar kunna utbildas på gröningsbäddarna i laboratoriet men att dessa besitta så svag livskraft, att under naturliga förhållanden ute på fältet så gott som inga fullbildade plantor uppstå. Det torde där-

för vara ännu viktigare att förbjuda försäljning av i fråga om grobarhet undermåliga utsädesvaror än att för vissa vallfröslag utfärda förbud för försäljning på grund av för hög ogräshalt.

Beträffande renheten böra samma synpunkter anläggas. En frövara, som innehåller avfall av olika slag, måste med nödvändighet innehålla ett mindre antal grobara och till utsäde dugliga frön per kg. än en sådan från vilken avfallet bortrensats. Om avfallet utgör en mera avsevärd andel av utsädesvaran, nedsättes därför dennas värde såsom sådan, varför den ej bör få försäljas till utsädespris. En begränsning även av den tillåtna halten av avfall för frövaror, som saluhållas till utsäde, synes därför vara väl motiverad.

Halten av ogräsfrön inverkar dels på fröpartiets renhetsgrad och därigenom, som ovan utretts, på dess utsädesvärde, dels utgöra ogräsfröna en fara för den utsådda odlingen och efterföljande grödor på samma fält. Med anledning härav ha i den nuvarande lagen bestämmelser införts om maximalhalt av ogräsfrön hos rödklöver, alsikeklöver, vitklöver, timotej och blandfrö, i vilka särskilt höga ogräshalter ofta bruka förekomma. Från flera olika håll har en skärpning av dessa bestämmelser förordats. — Enligt centrala frökontrollanstaltens mening bör också en skärpning företagas och framförallt blandfröet härvid ungefär jämföras med övrigt frö. — Statens centrala frökontrollanstalt vill emellertid taga steget fullt ut och föreslå, att liknande bestämmelser införas för samtliga utsädesvaror, som falla under frölagen.

Anstalten framhåller vidare att de invändningar lantbruksstyrelsen tidigare framställt mot införandet av ett förbud av nu ifrågavarande slag icke syntes befogade. Några svårigheter att anskaffa utsäde som fyllde uppställda kvalitetskrav borde enligt anstaltens mening ingenstädes behöva uppkomma, sedan man numera fått utsädesfirmornas och centralföreningarnas distributionsapparater till förfogande. Vad åter anginge försäljningar av icke färdigrensad frövara skedde dessa i allmänhet från producent till utsädesfirma eller utsädesfirmor emellan och komme således regelmässigt att vara undantagna från förbudet.

Däremot finge man enligt anstalten måhända räkna med en annan nackdel av förbudet, nämligen en viss prisstegring. Anstalten har dock ansett att denna olägenhet komme att mer än väl uppvägas av fördelarna. Härom har anstalten yttrat följande.

Det är mycket troligt, att handelns företrädare efter genomförandet av en bestämmelse om minimikrav på kvalitetsegenskaperna hos utsädesvaror av sådana fröslag, som ej kunna vinna avsättning såsom foder- eller kvarnvara eller för annat industriellt ändamål, komma att vilja taga detta till förevändning för en prispförhöjning på de för saluhållande tillåtna utsädesvarorna. De skulle kunna peka på, att de nu ej kunna finna avsättning till utsädespriser för de dåliga kvaliteterna, som alla fröfirmor ha att dragas med, och att de tidigare i sina kalkyler räknat med dylik försäljning. Häremot kan anföras, att firmor, som äro måna om sitt renommé, själva ej bruka offentligt utbjuda de sämre kvaliteterna utan till lågt pris försälja dem till mindre nogräknade handlande, vilka efter rensningar och blandningar framställa och salubjuda de mindre önskvärda frökvaliteter det här är fråga om. Även om en mindre, allmän prispförhöjning å utsäden av de ifrågavarande fröslagen skulle bli resultatet av den föreslagna åtgärden, får man nog anse, att omkostnaderna för jordbrukarna dock härigenom komma att bli rättvisare fördelade. Under nuvarande förhållanden få nämligen de, som köpa

de sämre kvaliteterna, därför att de äro billigare, och vilka i allmänhet ha sämst ekonomisk ställning, delvis betala de ekonomiskt mera välsituerades utsäden, då dessa köpa prima kvaliteter. Efter förslagets genomförande skulle denna orättvisa kostnadsfördelning försvinna liksom kanske även de allra billigaste frökvaliteterna, vilka dock aldrig varit värda ens sitt låga pris.

Med avseende å frågan om den närmare utformningen av förbudet har anstalten anfört, att på vissa håll i utlandet kvalitetsfordringarna fastställdes för ett år i sänder. Därmed följde den fördelen att kraven kunde sättas olika högt allteftersom skördens kvalitet växlade. En enklare och för såväl handeln som jordbruket lätthanterligare metod vore emellertid enligt anstaltens uppfattning att en gång för alla i lagen fastställa vissa jämförelsevis låga minimivärden som sedan ej behövde ändras. Allmänheten komme då snart att lära sig dessa gränstal och vore ej nödsakad att för varje särskilt tillfälle efterforska vad som då gällde.

Anstalten har också utarbetat förslag till detaljerade kvalitetsbestämmelser för olika slags frövaror, avsedda att intagas i lagen. Som exempel på innebörden av dessa föreskrifter må nämnas att lägsta tillåtna renhetsgraden, uttryckt i viktprocent rent frö, föreslagits skola bestämmas för rotfruktsväxter med undantag av morot till 95 %, för strå- och trindsäd till 90 %, för vallbaljväxter med undantag av getväppling samt för timotej och handelsväxter till 90 %, för morot, getväppling och köksväxtfrö till 85 %, för hundäxing, kamäxing, knylhavre, krypven, losta- och rajgräsarter samt ängssvingel till 80 %, för gryne- och gröearter, får-, hård-, röd- och rörsvingel samt rörfilen till 75 %, för gullhavre och luddtätel med agnar till 70 % samt för ängskavle till 50 %. I fråga om grobarheten skall enligt förslaget krävas att denna — beräknad i antalsprocent grobart frö av det rena fröet — uppgår till minst 75 % hos utsäde av strå och trindsäd. För övriga utsäden variera grobarhetstalen mellan 45 och 60 %. Beträffande ogräshalten innebär förslaget att utsäde av strå- eller trindsäd med undantag av råg ej skall få innehålla mer än 100 ogräsfrön per kilogram, därav högst 50 av svårare ogräs. För råg ha dessa värden fördubblats, och för andra frövaror har maximigränsen i allmänhet satts till $2\frac{1}{2}$ gånger den som gäller vid vanlig statsplombering av varan i fråga. Vad särskilt angår fröblandningar föreslås, att kvalitetsfordringarna skola bestämmas med utgångspunkt från vad som angivits för de skilda blandningsdelarna. Som skäl härför åberopar anstalten, att enligt vad företagna prov visat frö som inginge i en blandning för närvarande ofta hade betydligt sämre egenskaper än sådant frö av samma slag som salufördes för sig.

I anslutning till de bestämmelser för vilka sålunda redogjorts har slutligen i anstaltens förslag upptagits ett stadgande av innehåll att dispens från bestämmelserna finge meddelas av lantbruksstyrelsen, om särskilda skäl föranledde därtill.

Även nu ifrågavarande ändringsförslag har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i r e m i s s y t t r a n d e n a.

Styrelsen för *Sveriges fröodlareförbund* har uttalat att det visserligen fun-

nes fog för att tala om en fortgående standardhöjning hos vår utsädeshandel men att det dock alltså funnes ett flertal fröfirmor och fröhandlare som utnyttjade olika möjligheter att saluföra utsäde med ringa odlingsvärde. Tyvärr vore det oftast innehavare av småjordbruk och andra mindre erfarna jordbrukare som köpte dessa svagare utsädeskvaliteter. Den upplysningsverksamhet som bedrivits av olika organisationer hade säkerligen bidragit till att minska försäljningen av mindervärdigt utsäde, men denna hade dock fortfarande sådan omfattning, att även andra vägar måste anlitas för att stävja den.

Beträffande den närmare utformningen av de föreslagna bestämmelserna har samma remissinstans anfört att det torde vara ofrånkomligt med ganska detaljerade föreskrifter. Det syntes dock kunna ifrågasättas, om det vore nödvändigt att beträffande ogräshalten göra skillnad mellan råg- och annat spannmålsutsäde.

Departementschefen. Frölagen utgår för närvarande i huvudsak från den förutsättningen att avsättning i allmänhet ej skall kunna vinnas för en frövara, såframt det icke av uppgifterna om dess beskaffenhet framgår att den är av tillfredsställande kvalitet. Utredningen i ärendet giver emellertid vid handen att mindervärdigt utsäde alltså i icke obetydlig omfattning förekommer i marknaden och finner köpare bland jordbrukarna. Särskilt vad beträffar blandfrö visar erfarenheten att föreskrifterna om uppgiftsskyldighet icke fått den verkan som åsyftats. Analyser vid centrala frökontrollanstalten ha givit till resultat att medan klöverfrö, som saluförts för sig, genomsnittligt haft en grobarhet på närmare 75 %, grobarhetstalet för klöverfrö, som sålts i blandning med timotej, i medeltal uppgått till knappa 60 % och ej sällan legat avsevärt lägre.

Från jordbruksproduktionens synpunkt är det angeläget att underhålligt eller bristfälligt frö överhuvud ej kommer till användning som utsäde. Med hänsyn till nyss berörda erfarenheter torde det finnas föga utsikt att uppnå detta mål, så länge mer eller mindre värdelösa utsädesvaror opåtalat kunna saluföras i allmänna handeln. Jag tillstyrker därför förslaget om införande av generellt förbud mot att saluhålla frövara som icke uppfyller skäligen anspråk med avseende å renhet, grobarhet och ogräshalt. En sådan ordning har under kristiden tillämpats för stora delar av utsädeshandeln utan att detta föranlett någon olägenhet. Vid fri prisbildning kommer saken visserligen såtillvida i ett annat läge, att en viss fara för prisstegring icke kan anses utesluten. Vinsten av att det sämre fröet hålles borta från utsädesmarknaden är dock enligt min mening så betydande att risken för något högre priser icke bör hindra reformens genomförande.

I motsats till centrala frökontrollanstalten anser jag emellertid icke lämpligt att kvalitetskraven fastställas i själva lagen. Det torde vara ofrånkomligt att bestämmelserna i fråga göras tämligen detaljerade, och detta kan i sin tur föranleda att ändringar tid efter annan måste vidtagas på skilda punkter. Det kan måhända också visa sig nödvändigt att till en början sätta fordringarna jämförelsevis lågt och först efter någon övergångstid införa

strängare regler. På grund av vad sålunda anförts förordar jag att de närmare föreskrifterna angående renhetsgrad, grobarhet och ogräshalt meddelas i administrativ ordning. Uppgiften synes lämpligen böra anförtros åt lantbruksstyrelsen, som redan nu har att fastställa normaltal.

I lagen torde följaktligen endast böra angivas, att frövara ej må saluhållas till utsäde, om den i något av nyssnämnda hänseenden ej uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda fordringar. Förbudet bör tydligen icke gälla i fråga om försäljningar som avses i 3 §.

Övriga mera väsentliga frågor.

Såsom framgått av den sammanfattande redogörelse jag förut lämnat för centrala frökontrollanstaltens förslag, har anstalten ytterligare förordat införande av förbud mot torg- och kringföringshandel med utsädesvaror. Till stöd för detta förslag anför anstalten, att man därigenom skulle bli befriad från den kategori av fröhandlare som i allmänhet varit minst kvalificerad för uppgiften och tillhandahållit de sämsta varorna. Därtill komme att det alltid varit svårast att övervaka denna del av utsädesmarknaden. Torghandlarna försvunne ofta från torgen så snart en provtagare visade sig, och kringföringshandlarna vore svåra att anträffa samt kunde, om deras verksamhet stävjades på en viss ort, inom kort dyka upp på en annan plats.

Förslaget i fråga har avstyrkts av *kommerskollegium* och *Stockholms handelskammare*.

Enligt den ursprungliga lydelsen av 1864 års näringsfrihetsförordning stod det öppet för en var att utan vare sig anmälan eller tillstånd idka kringföringshandel med frövaror. Efter en den 17 juni 1938 vidtagen ändring i förordningen är emellertid dylik handel numera underkastad samma föreskrifter som ambulerande handel i allmänhet. Under förarbetena till nämnda författningsändring övervägdes att införa totalförbud för kringföringshandel med frö, men ett så långtgående ingrepp ansågs icke vara befogat. Enligt min uppfattning föreligga icke tillräckliga skäl att nu intaga en annan ståndpunkt. Ej heller är jag beredd att tillstyrka förslaget om förbud beträffande torghandeln.

Anstalten har vidare föreslagit att i lagen skulle införas ett nytt stadgande, av innehåll att frörensier eller andra med utsädesrensning- och sorteringsmaskiner försedda företag ej finge avhända sig avrensningar av utsädespartier hos vilka ogräshalten vore mer än dubbelt så hög som den vid försäljning till utsäde tillåtna, med mindre ogräsfröets grobarhet dessförinnan förstörts. Utan hinder av denna föreskrift skulle dock enligt förslaget avrensningar alltid få återställas till den, på vars uppdrag rensningen skett, ävensom säljas för export eller till avnämare, vilken förbunde sig att använda varan för förmalning till fodermjöl eller hönsfoder eller för industriändamål. Syftet med förbudsbestämmelsen i fråga — vilken icke skulle gälla beträffande stråsäd och trindsäd — har av anstalten angivits vara att

förhindra att dylika avrensningar uppköptes av fröhandlare för att sedan användas vid framställning av fröblandningar.

Som jag redan nämnt äro för närvarande missförhållandena inom utsädeshandeln störst beträffande blandfröet. Vid bifall till förslaget om förbud mot försäljning till utsäde av frövara som ej uppfyller vissa kvalitetsfordringar torde emellertid önskemålet att hålla mindervärdigt blandfrö borta från marknaden kunna tillräckligt tillgodoses i denna ordning. Att därutöver meddela inskränkande bestämmelser om frörenseriernas rätt att förfoga över avrensningar synes mig följaktligen icke vara påkallat.

I detta sammanhang torde jag också få nämna att anstalten på två punkter ifrågasatt jämkningar som icke gå i skärpande utan i uppmjukande riktning. Medan i 5 § för närvarande stadgas att i där avsedda fall köparen regelmässigt äger kräva att varan i de avseenden, varom uppgift ej lämnats, motsvarar gällande normaltal för frö av det slag som avses med försäljningen, innebär sålunda anstaltens förslag att säljaren ej skall anses ha tillförsäkrat mera än att varan uppfyller villkoren för att försäljning till utsäde över huvud skall vara tillåten. Därjämte föreslås en ändring i 6 § av den innebörden, att förbehåll, som säljaren uppställt beträffande sin ersättningsskyldighet med anledning av fel i varan, skall få åberopas jämväl om det givits formen av en hänvisning till priskurant eller därmed jämförligt meddelande, detta vare sig hänvisningen gjorts i skriftligt avtal eller muntligen. Som skäl för sistnämnda förslag har anstalten anfört, att utsädeshandeln till största delen skedde genom agenter eller per telefon och att det icke syntes vara möjligt att upprätthålla nu gällande bestämmelser på denna punkt. De firmor som utgäve egna kataloger kunde också, enligt anstalten, förutsättas vara så måna om sin kundkrets att de ej komme att i katalogerna införa några oskäligen förbehåll.

De båda ändringar som sålunda föreslagits skulle medföra, att rättsskyddet för köparna i viss mån försvagades. Jag kan därför icke tillstyrka att de genomföras.

Upprättat lagförslag.

I överensstämmelse med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror*. Jag torde nu få övergå till att närmare redogöra för innehållet i detta förslag.

1 §.

I denna paragraf har vidtagits den ändringen att lagens bestämmelser angivits skola gälla även för utsäde av stråsäd och trindsäd. Beträffande skälen härför torde jag få hänvisa till det förut anförda.

2 §.

Enligt punkt b) i 1 mom. av denna paragraf föreligger för närvarande alltid skyldighet att beträffande rotfruktsfrö och köksväxtfrö angiva fröets sort. För annat frö skall sådan uppgift lämnas där det kan ske.

Centrala frökontrollanstalten har föreslagit, att ovillkorlig uppgiftsplikt angående sort nu skall föreskrivas jämväl med avseende å stråsäd och trindsäd men att å andra sidan sortuppgift för köksväxtfrö ej längre skall vara obligatorisk.

I anslutning till ett uttalande i norrlandskommitténs förut omnämnda framställning har anstalten vidare anfört, att det vid vallkultur ej sällan vore av avgörande betydelse för odlingsresultatet att frö av lämplig stam valdes till utsäde. Så kunde t. ex. vissa tidiga och medelsena rödklöverstammar, som lämpade sig väl för odling i landets södra delar, icke med fördel användas i Norrland. Anstalten har därför ansett det kunna ifrågasättas, om icke säljare av vallväxtfrö borde åläggas att lämna uppgift om fröets stam. Emellertid har anstalten funnit övervägande skäl tala mot en sådan föreskrift samt därvid i främsta rummet åberopat, att riktigheten av en uppgiven stambeteckning ej skulle kunna kontrolleras. Däremot borde det enligt anstalten kunna påfordras att beträffande rödklöver uppgift lämnades, huruvida fråga vore om klöver av sen, medelsen eller tidig typ.

Vad anstalten sålunda föreslagit har föranlett erinran endast från *Stockholms handelskammare*. Denna har anfört, att överskott av kornblandsäd, som odlats i de bördiga trakterna av landet, ej sällan utan sortbeteckning såldes som utsäde till odlare i skogs- och mellanbygder. Då detta utsäde vore billigt och i kvalitet överlägset ortens egen produktion, borde dylika försäljningar icke förhindras. Stråsäd och trindsäd borde därför ej inbegripas under föreskriften om ovillkorlig skyldighet att lämna uppgift beträffande sorten. Ej heller borde fröhandlarna åläggas att för frö av rödklöver uppgiva dess typ. Mången gång saknade producenten själv kännedom därom. Detta vore vanligen fallet, om fröet härrörde från en odling som ej anlagts särskilt för fröproduktion, och enligt kammarens mening vore det med hänsyn till fröförsörjningen av vikt att även frö från dylika odlingar kunde tillvaratagas för utsädesändamål.

För egen del har jag ansett mig böra biträda anstaltens förslag. Det lär i praktiken ha visat sig omöjligt att beträffande vissa köksväxter genomföra en uppdelning i sorter med tydligt skilda egenskaper. Föreskriften att sortuppgift alltid skall lämnas för köksväxtfrö bör därför ej lämpligen bibehållas. I fråga om sädesväxterna föreligga däremot sedan länge väl utbildade och kännetecknade sorter. Från denna synpunkt behöver det följaktligen icke möta några betänkligheter mot att sortangivning göres obligatorisk för stråsäd och trindsäd. Ej heller torde i allmänhet några svårigheter föreligga att med avseende å rödklöver uppgiva, huruvida den är av sen, medelsen eller tidig typ. Med anledning av vad som anförts av *Stockholms handelskammare* vill jag framhålla, att även utsäde av god kvalitet kan vara så gott som värdelöst i det enskilda fallet, om det är fråga om en sort eller en typ som ej är lämplig för klimatet och odlingsförhållandena i övrigt. Från jordbruksproduktionens synpunkt är det alltså önskvärt att köp av utsäde utan kännedom om sort eller typ så långt möjligt förhindras.

I enlighet med vad nu anförs har i departementsförslaget punkten b) i 2 § 1 mom. erhållit det innehållet, att säljaren skall uppgiva fröets slag samt i fråga om frö av stråsåd, trindsåd och rotfrukter ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö, fröets sort. Närmast efter detta stadgande har, såsom punkt c), upptagits en föreskrift att för frö av rödklöver jämväl skall uppgivas fröets typ (sen, medelsen eller tidig). Detta har föranlett att de nuvarande punkterna c), d) och e), vilka avse renhetsgrad, ogräshalt och grobarhet, erhållit ändrad bokstavsbezeichnung. Föreskriften om grobarhetsuppgift har dessutom, på förslag av centrala frökontrollanstalten, underkastats en mindre jämkning. Enligt den nuvarande lydelsen skall grobarheten uttryckas i antalsprocent grott frö av det rena fröet. Vid statsplombering av frövara få däremot även s. k. hårda frön, d. v. s. frön som ej svällt när skalet varit svärgenomträngligt för vatten, samt andra friska men ej grodda frön i viss utsträckning räknas såsom grobara. För åstadkommande av enhetlighet har därför i förslaget stadgats, att grobarheten skall uttryckas i antalsprocent grobart frö av det rena fröet i enlighet med gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara.

I 2 mom. av paragrafen stadgas för närvarande skärpt uppgiftsskyldighet i vissa fall för säljare av frövara, som enligt gällande bestämmelser för centrala frökontrollanstalten är att anse såsom blandfrö. I den mån frö av visst slag ingår i blandningen till mer än fem procent av varans vikt skall sålunda uppgift lämnas om viktsprocenten sådant frö samt, om denna är större än tio, jämväl om grobarheten hos detsamma.

Jag erinrar att beteckningen blandfrö skall användas, om frövara innehåller två eller flera slags gagnväxtfrö och intet av dem förekommer i en myckenhet av minst 85 procent.

Norrlandskommittén har i sin framställning om revision av frölagen anfört, att nu ifrågavarande bestämmelser syntes böra skärpas. Det vore enligt kommitténs mening icke tillfredsställande att en säljare kunde erbjuda exempelvis ett blandfrö, bestående av 84 % timotej, 9 % rödklöver och 7 % alsikeklöver utan att vara skyldig att lämna särskild uppgift om grobarheten hos klöverfröet. Även centrala frökontrollanstalten har ansett en skärpning av frölagen på denna punkt påkallad samt förordat, att skyldighet att lämna särskild uppgift angående grobarheten för en blandningsdel skall inträda redan då blandningsdelen utgör mer än fem procent av varans vikt. Dessutom har anstalten föreslagit att stadgandena i förevarande moment skola erhålla tillämpning ej blott å blandfrö i teknisk mening utan å alla slags fröblandningar.

Jämväl dessa anstaltens förslag ha lämnats utan erinran utom av *Stockholms handelskammare*, som anfört att tillräckliga skäl till ändring av de nuvarande bestämmelserna icke syntes föreligga. Även jag har ansett förslagen böra genomföras.

I detta sammanhang torde jag slutligen få nämna, att centrala frökontrollanstalten även föreslagit en jämkning i 3 mom. av den innebörden, att uppgift om utländsk härkomst ej skulle behöva lämnas för utsäde av strå-

eller trindsäd. Enligt vad jag under hand inhämtat har skälet härtill varit, att import av sådant utsäde förekommer endast i ringa omfattning. Någon anledning att på grund därav eftergiva nu ifrågavarande uppgiftsskyldighet har emellertid icke syns mig föreligga.

7 §.

Beträffande denna paragraf torde jag få hänvisa till vad jag tidigare anfört.

8—10 §§.

Såsom förut anförts lär det stundom i samband med höst- eller vårsådden kunna bli nödvändigt, att utsäde av strå- eller trindsäd säljes för omedelbar leverans, oaktat analys av varan icke medhunnits. Säljaren bör då tydligen icke kunna straffas för underlåtenhet att lämna föreskrivna uppgifter angående renhetsgrad, ogräshalt och grobarhet. Denna synpunkt kommer utan lagändring att tillgodoses genom föreskriften i 8 §, att ansvar för sådan underlåtenhet ej må ådömas, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött att meddela uppgiften senast då varan avlämnades. Emellertid bör uppenbarligen i nu åsyftade fall straff ej heller kunna inträda på den grund att varan ej uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda kvalitetsfordringar. Ett särskilt stadgande av denna innebörd föreslås därför skola upptagas i 10 §.

Beträffande sistnämnda paragraf är därjämte att beakta, att grobarheten hos en frövara icke är konstant utan vid lagring förändras till det sämre. I fråga om vissa fröslag kan detta ske på helt kort tid. Det synes därför icke uteslutet att en fröhandlare någon gång kan komma att i god tro saluhålla en frövara, som vid kontroll befinnes ha för låg grobarhet. Därest han i dylikt fall kan visa, att grobarhetsbestämning med tillfredsställande resultat företagits så sent att den enligt vanlig erfarenhet bort vara betryggande, synes han böra gå fri från straff. I enlighet härmed föreskrives i förslaget att straff för överträdelse av det i 7 § stadgade förbudet skall bortfalla jämväl där säljaren haft skäligen anledning antaga att varan uppfyllt fordringarna för saluhållande.

I övrigt har beträffande nu ifrågavarande paragrafer vidtagits allenast den formella ändringen att de nuvarande bötesbestämmelserna ersatts med föreskrifter om straff av dagsböter.

Den föreslagna lagen torde lämpligen böra träda i kraft under uppehållet mellan fröhandelns vår- och höstsäsonger. Som dag för ikraftträdandet har därför föreslagits den 1 juli 1950.

Därest de ifrågasatta lagändringarna genomföras, erfordras vissa jämkningar även i föreskrifterna rörande tillsynen å efterlevnaden av frölagen. Det torde emellertid icke vara behöfligt att redan nu upptaga detta spörsmål. Ej heller torde anledning föreligga att i detta sammanhang ingå på frå-

gan om ökad medelsanvisning till centrala frökontrollanstalten för anställande av ytterligare tillsynspersonal. Såvitt angår budgetåret 1950/51 har **Kungl. Maj:t** redan fattat ståndpunkt i detta avseende. Jag hänvisar härom till årets statsverksproposition (IX. H. T. s. 153).

Härefter hemställer föredraganden att lagrådets utlåtande över nyssnämnda förslag till *lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Nils Grass.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror.

Härigenom förordnas, att 1 §, 2 § 1 och 2 mom. samt 7—10 §§ lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

1 §.

Denna lag äger tillämpning å köp av frö, som är avsett till utsäde, *med undantag av* utsäde av stråsäd och trindsäd. Skogsfrö ävensom frö av växter, som odlas blott till prydnad, avses ej i lagen.

2 §.

1 m o m. Säljaren är — — — köparen uppgiva:

- a) säljarens namn och adress;
- b) fröets slag samt i fråga om *rotfruktsfrö och köksväxtfrö* ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö fröets sort;

c) för annat frö än köksväxtfrö: fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö;

d) för annat frö än köksväxtfrö: fröets ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Denna lag äger tillämpning å köp av frö, som är avsett till utsäde, *däri inbegripet* utsäde av stråsäd och trindsäd. Skogsfrö ävensom frö av växter, som odlas blott till prydnad, avses ej i lagen.

2 §.

1 m o m. Säljaren är — — — köparen uppgiva:

- a) säljarens namn och adress;
- b) fröets slag samt i fråga om *frö av stråsäd, trindsäd och rotfrukter* ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö fröets sort;

c) *för frö av rödklöver: fröets typ (sen, medelsen eller tidig);*

d) för annat frö än köksväxtfrö: fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö;

e) för annat frö än köksväxtfrö: fröets ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda

¹ Senaste lydelse av 7 § se SFS 1936:54.

(Gällande lydelse)

antalet frön av sådana ogräs, som enligt de för statens centrala frökontrollanstalt gällande bestämmelser äro att anse såsom svårare;

e) fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent *grott* frö av det rena fröet.

2 m o m. Vad angår frövara, som enligt de för nämnda anstalt gällande bestämmelser är att anse såsom *blandfrö*, skall, där frö av visst slag ingår i blandningen till mer än fem procent av varans vikt, säljaren jämväl vara skyldig att för det *slag* uppgiva procenttalet och, om det är större än tio, även grobarheten.

7 §.

Frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej må ej saluhållas till utsäde, där varan innehåller mer än tre gånger så många ogräsfrön som enligt gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara må kunna förekomma i statsplomberad vara.

Ej heller må till utsäde saluhållas *blandfrö*, där det innehåller flera ogräsfrön än fyra gånger det antal som enligt nyss angivna bestämmelser angående statsplombering är medgivet för timotejfrö.

8 §.

Fullgör ej säljaren den uppgifts- plikt, som ovan är för varje fall föreskriven, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor; dock må ej för underlåtenhet att meddela uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet dömas till ansvar, där på grund av särskilda

(Föreslagen lydelse)

antalet frön av sådana ogräs, som enligt de för statens centrala frökontrollanstalt gällande bestämmelser äro att anse såsom svårare;

f) fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent *grobart* frö av det rena fröet i *enlighet med gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara*.

2 m o m. Vad angår frövara, som uppgives bestå av olika fröslag, skall, där frö av visst slag ingår i blandningen till mer än fem procent av varans vikt, säljaren jämväl vara skyldig att för det *slaget* uppgiva procenttalet och grobarheten.

7 §.

Frövara må ej saluhållas till utsäde, om den i fråga om renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet ej uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda fordringar.

8 §.

Fullgör ej säljaren den uppgifts- plikt, som ovan är för varje fall föreskriven, straffes med *dagsböter*; dock må ej för underlåtenhet att meddela uppgift angående renhetsgrad, ogräshalt eller grobarhet dömas till ansvar, där på grund av särskilda omständigheter hinder mött för säljaren

(Gällande lydelse)

omständigheter hinder mött för säljaren att meddela uppgiften senast då varan avlämnades.

9 §.

Finnes uppgift, som säljaren jämlikt denna lag lämnat, vara oriktig, straffes säljaren med *böter från och med tjugofem till och med tvåtusen kronor*; dock må ej dömas till ansvar, där säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten.

Uppgift om ——— fastställt analyspelrum.

10 §.

Till böter från och med tjugofem till och med tvåtusen kronor vare den förfallen, som överträder det i 7 § stadgade förbud.

(Föreslagen lydelse)

att meddela uppgiften senast då varan avlämnades.

9 §.

Finnes uppgift, som säljaren jämlikt denna lag lämnat, vara oriktig, straffes säljaren med *dagsböter*; dock må ej dömas till ansvar, där säljaren ej insett eller bort inse oriktigheten.

Uppgift om ——— fastställt analyspelrum.

10 §.

Överträdelse av det i 7 § stadgade förbudet straffes med dagsböter. Ej må dock till straff dömas, där säljaren haft skälig anledning antaga, att varan uppfyllt i nämnda paragraf avsedda fordringar, eller på grund av särskilda omständigheter rådrum ej funnits för analysering av varan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1950.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 mars 1950.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL,
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 18 mars 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 3 mars 1950, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av e. o. hovrättsassessorn Ulf Norén.

Lagrådet yttrade:

I förslagens 7 § stadgas förbud mot att till utsäde saluhålla frövara, som ej uppfyller vissa fastställda fordringar. Enligt 10 § i förslaget skall överträdelse av förbudet straffas med dagsböter. Härifrån stadgas i andra punkten av 10 § undantag för två fall, nämligen dels om säljaren haft skälig anledning antaga att varan uppfyllt i 7 § avsedda fordringar, dels ock om på grund av särskilda omständigheter rådrum ej funnits för analysering av varan.

Lagrådet — som anser sig böra erinra om att bevisbördan i ett brottmål icke lär kunna övervältras på den tilltalade genom att straffbestämmelsen avfattas såsom i förslaget skett — hemställer, att straffbudet i enlighet med allmänna straffrättsliga grundsatser begränsas till att avse den som uppsåtlig eller av oaktsamhet överträder förbudet. Avfattas första punkten i 10 § på sistnämnda sätt, behöves intet särskilt stadgande om straffrihet för det fall att säljaren haft skälig anledning antaga att varan uppfyllt fordringarna. Andra punkten i 10 § kan under denna förutsättning inskränkas till ett stadgande, att såsom oaktsamhet ej skall anses att analysering av varan ej skett, om på grund av särskilda omständigheter rådrum därtill ej funnits.

Genom den nu förordade avfattningen av 10 § skulle också förebyggas att säljaren, ändå att han vore i ond tro, undginge ansvar på den grund att rådrum för analysering saknats.

I övrigt lämnas förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet lagrådets den 22 mars 1950 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 3 mars 1950 remitterade förslaget till *lag om ändring i lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror*.

Föredraganden anför följande.

Lagrådet har vid sin granskning av förslaget icke funnit anledning till annan erinran än att lagrådet förordat en jämkning i avfattningen av de i 10 § upptagna bestämmelserna om straff för saluhållande av utsädesvara som icke uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda kvalitetsfordringar. Då den ifrågasatta omformuleringen medför vissa fördelar och då det även med den av lagrådet föreslagna lydelsen kommer att framgå, att bristande kännedom om varans beskaffenhet regelmässigt icke må åberopas till ursäkt för säljaren, har jag ansett mig böra beakta vad lagrådet hemställt. Dessutom ha ett par smärre redaktionella jämkningar vidtagits.

Härefter hemställer föredraganden, att det sålunda jämkade lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Greta Lüzell.